

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Marie Turkové a soudců JUDr. Dagmar Nygrínové a JUDr. Petra Průchy v právní věci žalobce: **Občanské sdružení LÍPA 2000**, se sídlem Gregorova 127/12, Písek, proti žalovanému: **Krajský úřad Jihočeského kraje**, se sídlem U Zimního stadionu 1952/2, České Budějovice, o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 20. 8. 2008, č. j. 10 Ca 21/2008 - 61,

t a k t o :

- I. Kasační stížnost **s e z a m í t á .**
- II. Žádný z účastníků **n e m á** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

O d ů v o d n ě n í :

Usnesením ze dne 30. 6. 2008, č. j. 10 Ca 21/2008 - 43, Krajský soud v Českých Budějovicích pro nezaplacení soudního poplatku zastavil řízení o žalobě žalobce proti rozhodnutí žalovaného ze dne 4. 2. 2008, č. j. KUJCK/34859/2007/OZZL/Hk/O-134/07, a rozhodl dále, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení. Napadeným rozhodnutím žalovaný zamítl odvolání žalobce a potvrdil rozhodnutí Městského úřadu Písek ze dne 17. 10. 2007, č. j. MUPI/2007/29344/LO, jímž bylo povoleno kácení zeravu západního rostoucího mimo les na pozemku p. č. 1560/6 v katastrálním území Písek.

Proti tomuto usnesení podal žalobce včas kasační stížnost a navrhl, aby bylo zrušeno a věc vrácena krajskému soudu k dalšímu řízení. Současně se stěžovatel domáhal zrušení usnesení téhož soudu ze dne 21. 2. 2008, č. j. 10 Ca 21/2008 - 18, a vyslovení nicotnosti usnesení ze dne 23. 6. 2008, č. j. 10 Ca 21/2008 - 39.

Usnesením ze dne 20. 8. 2008, č. j. 10 Ca 21/2008 - 61, Krajský soud v Českých Budějovicích neosvobodil žalobce od zaplacení soudního poplatku ve výši 3000 Kč v řízení o kasační stížnosti proti usnesení téhož soudu ze dne 30. 6. 2008, č. j. 10 Ca 21/2008 - 43.

V odůvodnění soud konstatoval, že žalobce dne 19. 8. 2008 sdělil, že nemá finanční prostředky na zaplacení soudního poplatku z kasační stížnosti z důvodu nemajetnosti, a odkázal na vyplněné prohlášení o osobních majetkových a výtěžkových poměrech, které soudu zaslal dne 13. 2. 2008. V tomto prohlášení neuvedl žádný majetek větší hodnoty a poukázal na to, že je neziskovým veřejně prospěšným občanským sdružením, jehož jediným příjmem je dar 630 Kč a členské příspěvky; je zcela bez majetku a zdanitelných příjmů. Tento stav je podle žalobce setrvalý a nic se na něm nezměnilo ani rozsudkem Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 5. 2008, č. j. 4 As 18/2008 - 32, proto požádal o osvobození od soudních poplatků. Soud shledal, že podmínky pro osvobození žalobce od soudních poplatků nejsou splněny. Podle názoru krajského soudu, má-li žalobce za cíl být aktivně činným, je zcela na místě po něm požadovat, aby si materiální prostředky pro realizování tohoto cíle v nezbytné míře pro svou činnost zajistil. Žalobce proto nemůže vlastní odpovědnost za nedostatek finančních prostředků jako zdrojů pro vlastní činnost přenášet na stát. Pokud žalobce opakovaně po celou řadu let rezignuje při zajišťování alespoň základních prostředků na činnost sdružení a předpokládá, že jeho náklady ponese stát, takový požadavek nepovažuje krajský soud za legitimní. Mechanická aplikace § 36 odst. 3 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s. ř. s.“), by ve svém důsledku znamenala absolutní právo bezplatného přístupu k soudu pro určitou skupinu žalobců. Požadavek žalobce nemá oporu v § 36 odst. 3 s. ř. s., soudní poplatek nedosahuje nepřiměřené výše a v této souvislosti nelze akceptovat žalobcovu rezignaci na získání základních prostředků pro svou činnost. Krajský soud poukázal na usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 1. 11. 2007, č. j. 62 Ca 40/2007 - 41, a uzavřel, že z těchto důvodů žalobce od zaplacení soudního poplatku neosvobodil.

Soud dále žalobce usnesením ze dne 20. 8. 2008, č. j. 10 Ca 21/2008 - 64, vyzval k zaplacení soudního poplatku.

Na tato usnesení reagoval žalobce podáním ze dne 25. 8. 2008, ve kterém uvedl, že stanovený soudní poplatek zaplatit nemůže, protože na to nemá finanční prostředky z důvodu nemajetnosti. Tuto skutečnost doložil již podáním ze dne 13. 2. 2008 a ze dne 26. 2. 2008 a do dnešního dne se nic nezměnilo. Žalobce vyjádřil překvapení nad tím, že jej soud vyzývá k zaplacení soudního poplatku, ačkoliv ví, že tyto výzvy jsou jeho prostředky nesplnitelné a že zastavením řízení by mu vznikla újma na základním právu na spravedlivé projednání jeho záležitosti soudem v přiměřené lhůtě a bez zbytečných průtahů, zaručeném čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod spolu s čl. 10 Ústavy České republiky a čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod. Žalobce podotkl, že poplatková povinnost podle zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, není povinností absolutní a stát musí prostřednictvím orgánů soudní moci respektovat podmínky pro osvobození od soudních poplatků stanovené v § 36 odst. 3 s. ř. s. Výzva k zaplacení soudního poplatku s pohružkou zastavením řízení je za stavu, kdy nemajetný poplatník nemá pro zaplacení soudního poplatku dostatečné prostředky, zjevným příkladem procesní absurdity, diskriminace a porušením čl. 6 odst. 1 a čl. 14 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod spolu s čl. 10 Ústavy České republiky. Žalobce zopakoval, že žádá o osvobození od soudních poplatků, neboť má za to, že splňuje podmínky § 36 odst. 3 s. ř. s. z důvodu nemajetnosti.

Nejvyšší správní soud toto podání podle jeho obsahu považuje za včasnou kasační stížnost žalobce (dále jen „stěžovatel“) proti usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 20. 8. 2008, č. j. 10 Ca 21/2008 - 61.

Usnesením ze dne 2. 9. 2008, č. j. 10 Ca 21/2008 - 69, Krajský soud v Českých Budějovicích řízení o kasační stížnosti stěžovatele proti usnesení téhož soudu ze dne 30. 6. 2008,

č. j. 10 Ca 21/2008 - 43, zastavil. Nejvyšší správní soud toto usnesení rozsudkem ze dne 29. 10. 2008, č. j. 4 As 57/2008 - 89, zrušil a věc vrátil krajskému soudu k dalšímu řízení. Současně krajský soud zavázal k tomu, aby spis opětovně předložil k rozhodnutí o kasačních stížnostech vedených pod sp. zn. 4 As 55/2008 a 4 As 56/2008.

Dne 27. 11. 2008 byl spis krajského soudu opětovně předložen Nejvyššímu správnímu soudu k rozhodnutí o kasačních stížnostech.

Nejvyšší správní soud se nejprve zabýval otázkou přípustnosti podané kasační stížnosti. Podle konstantní judikatury Nejvyššího správního soudu *v řízení o kasační stížnosti proti usnesení krajského soudu o zamítnutí návrhu žalobce na osvobození od soudních poplatků není třeba trvat na zaplacení soudního poplatku za kasační stížnost ani na povinném zastoupení advokátem* (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 10. 2007, č. j. 1 Afs 65/2007 - 37, www.nssoud.cz).

Citovaný právní názor lze bezpochyby aplikovat též v projednávané věci, neboť striktní trvání na podmínce zaplacení soudního poplatku a zastoupení advokátem v řízení o kasační stížnosti by způsobilo jen řetězení téhož problému, případně by mohlo vést k nepřipustnému odepření přístupu k Nejvyššímu správnímu soudu. S ohledem na tuto skutečnost netrvá Nejvyšší správní soud na platbě soudního poplatku, ani na povinném zastoupení stěžovatele a tyto okolnosti zohledňuje i při posuzování dalších náležitostí kasační stížnosti, které tak má rovněž za splněné.

Nejvyšší správní soud přezkoumal napadené usnesení v souladu s § 109 odst. 2 a 3 s. ř. s. vázán rozsahem a důvody, které stěžovatel uplatnil v kasační stížnosti. Neshledal přitom vady podle § 109 odst. 3 s. ř. s., k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti. Z obsahu kasační stížnosti vyplývá, že ji stěžovatel podal z důvodu podle § 103 odst. 1 písm. a) a d) s. ř. s.

Podle § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s. lze kasační stížnost podat z důvodu tvrzené nezákonnosti spočívající v nesprávném posouzení právní otázky soudem v předcházejícím řízení. Nesprávné právní posouzení spočívá buď v tom, že je na správně zjištěný skutkový stav aplikován nesprávný právní názor, popř. je sice aplikován správný právní názor, ale tento je nesprávně vyložen.

Podle § 103 odst. 1 písm. d) s. ř. s. lze kasační stížnost podat z důvodu tvrzené nepřezkoumatelnosti spočívající v nesrozumitelnosti nebo nedostatku důvodů rozhodnutí, popř. v jiné vadě řízení před soudem, mohla-li mít taková vada za následek nezákonné rozhodnutí o věci samé.

Kasační stížnost není důvodná.

Podle § 36 odst. 3 s. ř. s. účastník, který doloží, že nemá dostatečné prostředky, může být na vlastní žádost usnesením předsedy senátu osvobozen od soudních poplatků. Dospěje-li však soud k závěru, že návrh zjevně nemůže být úspěšný, takovou žádost zamítne. Přiznané osvobození kdykoliv za řízení odejme, popřípadě i se zpětnou účinností, jestliže se do pravomocného skončení řízení ukáže, že poměry účastníka přiznané osvobození neodůvodňují, popřípadě neodůvodňovaly.

Podle konstantní judikatury správních soudů *po občanském sdružení, hodlá-li být aktivně činným, lze požadovat, aby si materiální prostředky na svoji činnost (alespoň v základní a pro samotnou činnost nezbytné míře) zajistilo samo. Rezignuje-li sdružení na jejich zajištění, není možné odpovědnost za nevytvoření těchto prostředků bez dalšího převést na stát prostřednictvím osvobození od soudních poplatků* (srov. usnesení

Krajského soudu v Brně ze dne 1. 11. 2007, č. j. 62 Ca 40/2007 - 41, publikované ve Sbírce rozhodnutí Nejvyššího správního soudu pod č. 1482/2008, případně rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 5. 2008, č. j. 4 As 18/2008 - 32, www.nssoud.cz). Z obsahu těchto rozhodnutí Nejvyšší správní soud vychází rovněž v dalším textu.

Nejvyššímu správnímu soudu je z jeho činnosti známo, že stěžovatel je občanským sdružením založeným za účelem ochrany přírody a krajiny. Tuto aktivitu stěžovatel realizuje mimo jiné i účastí ve správních řízeních, v nichž jsou projednávány a řešeny otázky s ochranou přírody a krajiny související, včetně podávání žalob proti správním rozhodnutím, která podle názoru stěžovatele poškozují či narušují životní prostředí v oblasti, kde toto sdružení působí.

Pokud stěžovatel hodlá být coby občanské sdružení (nehledě na konkrétní cíl sdružení) aktivně činným, pak je objektivně ospravedlnitelné po něm požadovat, aby si materiální prostředky pro prosazování svého cíle, a to alespoň v základní a pro samotnou činnost nezbytné míře, zajistil sám. Tuto odpovědnost za tvorbu základních prostředků pro činnost nelze a priori přenášet na stát; žádost o osvobození od soudních poplatků nemůže být tedy důvodná výlučně proto, že stěžovatel coby speciálně zaměřené sdružení vyvíjející činnost k dosažení svého cíle nemá pro takovou činnost žádné materiální prostředky.

Rezignuje-li stěžovatel na jejich zajištění alespoň v základní a pro samotnou činnost nezbytné míře (a nemá tak finanční zajištění ani pro pokrytí jeho činnosti v základním a pro jeho činnost zcela nezbytném rozsahu, čemuž nasvědčuje tvrzení stěžovatele, že nemá žádný majetek vyšší než nepatrné ceny ani žádné zdanitelné příjmy), pak zřejmě vychází z předpokladu, že to bude výlučně stát, který za všech okolností ve všech obdobných případech jednotlivých kroků stěžovatele k dosažení jeho cíle ponese veškeré jeho náklady.

Takový předpoklad však nemůže být legitimní; k jeho legitimitě neposkytuje oporu ani § 36 odst. 3 s. ř. s., nejsou k ní ani jakékoli důvody doktrinární, jež by měly snad souviset s cílem vytyčeným stěžovatelem. Potvrzení takového předpokladu, který se z pohledu jiných osob dovolávajících se soudní ochrany jeví být nerovným a pro stěžovatele nepřiměřeně komfortním, by mohlo být nejvýše výsledkem toliko mechanické aplikace pravidla o nedostatku finančních prostředků coby podmínky pro přiznání osvobození od soudních poplatků. Přiznání takového absolutního práva „za všech okolností bezplatného přístupu k soudu“ pro určité skupiny osob (zde občanských sdružení, jakým je stěžovatel) by nikterak nesouviselo s ochranou konkrétních veřejných subjektivních práv jednotlivců a s uplatňováním práva na jejich soudní ochranu, naopak by ve vztahu k jiným osobám domáhajícím se soudní ochrany mohlo být solidním základem procesní absurdity a diskriminace.

Pro soud by bylo jistě dostatek důvodů nahlížet na celou situaci jinak, pokud by soudní poplatek dosahoval z pohledu obdobných sdružení, jakým je stěžovatel, nepřiměřeně přísné výše, případně pokud by aktuální finanční situace stěžovatele byla způsobena nepředpokládanou či nárazovou potřebou kumulace nezbytných kroků, jež by stěžovatel musel uskutečňovat. Stěžovatelova rezignace na opatření si těch nejzákladnějších prostředků pro svoji činnost však nemůže znamenat, že by povinnost jeho základního materiálního zajištění při prosazování jeho práv měla být automaticky přesouvána na stát.

Nejvyšší správní soud má v tomto případě za to, že je důvodu ponechat na stěžovateli, aby si základní materiální zajištění pro základní výdaje, jež lze při dosahování jím deklarovaného cíle předpokládat, opatřil primárně sám. Absolutní nedostatek finančních prostředků stěžovatele

tedy nemůže být v tomto konkrétním případě sám o sobě důvodem pro přiznání osvobození od soudních poplatků.

Zamítnutí žádosti o osvobození od soudních poplatků tu však vzhledem k výše uvedenému nelze vnímat jako ztěžování dosahování či uplatňování uvedeného cíle prostřednictvím ztěžování přístupu k soudu. Stěžovatel si totiž může snadno opatřit částku 3000 Kč potřebnou k zaplacení soudního poplatku, a to např. zvýšením členských příspěvků.

Kasační námitku nedostatku finančních prostředků z důvodu nemajetnosti stěžovatele proto Nejvyšší správní soud neshledal důvodnou.

Z hlediska namítaného porušení práva na přístup soudu či práva na spravedlivý proces Nejvyšší správní soud podotýká, že podle čl. 36 odst. 4 Listiny základních práv a svobod podmínky a podrobnosti práva na soudní a jinou právní ochranu upravuje zákon. Jednou z těchto podmínek je i zaplacení soudního poplatku v případě, kdy je poplatková povinnost dána zákonem.

Zákonný požadavek zaplacení soudního poplatku nemůže být proto považován za porušení práva na přístup k soudu, resp. práva na spravedlivý proces. Obdobně vnímá soudní poplatky rovněž Ústavní soud, který je řadí mezi podmínky realizace práva na soudní ochranu. Ve svém nálezu ze dne 3. 8. 1999, sp. zn. IV. ÚS 162/99, Ústavní soud uvedl, že *úprava poplatkové povinnosti či osvobození od ní provedená zákonem České národní rady č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, představuje jeden ze základních momentů podmiňujících právo na soudní ochranu ve smyslu čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“). Stanovil-li totiž zákon i v tomto směru pevná pravidla umožňující přístup k soudu také splněním v něm obsažených podmínek, potom tyto podmínky musí respektovat nejen ten, kdo se dovolává práva na soudní ochranu, ale také stát prostřednictvím orgánu soudní moci.*

Ani námitka porušení práva na přístup k soudu nebyla proto shledána důvodnou.

Nejvyšší správní soud se dále zabýval otázkou legitimních očekávání stěžovatele, neboť si je ze své rozhodovací praxe vědom toho, že Krajský soud v Českých Budějovicích dříve stěžovatele od soudních poplatků osvobozoval.

Podle konstantní judikatury Nejvyššího správního soudu, *ustanoví-li soud účastníku řízení advokáta (§ 35 odst. 8 s. ř. s.) a v jiném skutkově obdobném řízení a identické procesní situaci témuž účastníku advokáta neustanoví, aniž by řádně a přesvědčivě odůvodnil odlišnost tohoto rozhodnutí, Nejvyšší správní soud ke kasační stížnosti rozhodnutí o neustanovení zástupce zruší (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 15. 12. 2006, č. j. 8 As 60/2006 - 90, www.nssoud.cz).*

V citovaném rozhodnutí Nejvyšší správní soud zdůraznil princip legitimního očekávání a požadavek na jednotné řešení shodných skutkových a právních otázek, nicméně současně vyslovil, že není samozřejmě vyloučeno, aby se soud od své judikatury odchýlil, takový krok ovšem musí vždy řádně a přesvědčivě odůvodnit.

V posuzované věci krajský soud rozhodl odlišně od své dřívější rozhodovací praxe, jsa ovlivněn aktuální judikaturou Krajského soudu v Brně, konkrétně již zmíněným usnesením Krajského soudu v Brně ze dne 1. 11. 2007, č. j. 62 Ca 40/2007 - 41, které bylo plénem Nejvyššího správního soudu schváleno k publikaci ve Sbírce rozhodnutí Nejvyššího správního soudu. S poukazem na tento judikát lze konstatovat, že krajský soud v projednávané věci náležitě odůvodnil, proč se odchýlil od své dřívější judikatury a stěžovatele od soudního poplatku

neosvobodil, když - jak soud uvádí v odůvodnění napadeného usnesení - stěžovatel opakovaně po celou řadu let rezignuje při zajišťování alespoň základních prostředků na svou činnost.

K námitce procesní absurdity výzvy k zaplacení soudního poplatku v situaci, kdy poplatník nemá na zaplacení soudního poplatku dostatečné finanční prostředky, Nejvyšší správní soud podotýká, že soud je podle § 9 odst. 1 zákona o soudních poplatcích povinen takovou výzvu učinit a současně účastníka podle § 9 odst. 3 téhož zákona poučit o možnosti zastavení řízení coby následku nezaplacení soudního poplatku. Teprve tehdy, nezaplatí-li účastník řízení, jsa řádně poučen, soudní poplatek ve stanovené lhůtě, může soud řízení zastavit. Nutno zdůraznit, že stěžovatel si musel být s ohledem na dřívější rozhodnutí Nejvyššího správního soudu (např. rozsudek ze dne 26. 5. 2008, č. j. 4 As 18/2008 - 32) vědom toho, že podmínky pro osvobození od soudních poplatků nesplňuje, a předmětná výzva jej proto měla vést k tomu, aby si finanční prostředky potřebné pro zaplacení soudního poplatku opatřil a tento zaplatil.

Stěžovatelem zmiňovaná povinnost orgánů moci soudní respektovat zákonem stanovené podmínky pro osvobození účastníka řízení od soudních poplatků nemění nic na tom, že soudy jsou povolány k tomu, aby v každém konkrétním případě posoudily, zda účastník řízení splňuje podmínky § 36 odst. 3 s. ř. s., či nikoliv. Své rozhodnutí pak musí soud náležitě a logicky odůvodnit, což krajský soud učinil.

Nejvyšší správní soud tedy nezjistil namítanou nezákonnost ani nepřezkoumatelnost napadeného rozhodnutí, a proto kasační stížnost proti usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 20. 8. 2008, č. j. 10 Ca 21/2008 - 61, podle § 110 odst. 1 s. ř. s. jako nedůvodnou zamítl.

O nákladech řízení rozhodl Nejvyšší správní soud podle § 60 odst. 1 s. ř. s. za použití ustanovení § 120 téhož zákona. Protože úspěšnému žalovanému v tomto řízení žádné náklady nad rámec plnění běžných povinností nevznikly a stěžovatel v řízení nebyl úspěšný, bylo rozhodnuto tak, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

P o u č e n í: Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 29. prosince 2008

JUDr. Marie Turková
předsedkyně senátu